Ціна 30 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТИ

Народній часопис для Ґенерального Ґубернаторства

Krakauer Nachrichten
Ukrainische Volkszeitung
für General-Gouvernement

ЧАСОПИС ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В ТИЖДЕНЬ, В СЕРЕДУ І СУБОТУ, В ГОД. 6. ВЕЧЕРОМ.

Адреса Редакції і Адміністрації:
KRAKAUER NACHRICHTEN.
KRAKAU, Karmeliterstr. 34, II.

Телефони:
Дирекція Видавництва 137-42
Редакції і Адміністрації 230-39
Друкарня 102-79

ВІДДІЛИ:
Холм: Люблинська 26.
Ярослав: Головна 19.
Сянік.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно 2.50 зол., квартально 7,50 зол., піврічно 15.00 зол.
Ціна поодинокого числа 30 сот.

Ч. 28. Краків, 14. квітня 1940. Рік I.

Німеччина обняла мілітарну опіку над Данією та Норвеґією

Начальна команда німецької армії повідомляє: Щоби протиставитись британському наступові на невтральність Данії та Норвеґії німецька армія обняла збройну опіку над цими державами. З цією метою висіли у вівторок 9. ц. м. рано в обох державах сильні німецькі військові відділи всіх родів зброї. Одночасно заложено обширні мінові поля для охорони згаданих операцій.

Нечайна відповідь Німеччини на британську спробу створити зі Скандинавії новий терен війни проти Німеччини

Берлін, 9. квітня. Англія і Франція намагалися від кількох місяців створити у Скандинавії новий терен війни проти Німеччини. Західні плютократії намагалися теж вмішатися до совітсько - фінляндського конфлікту з тією метою, щоб обсадивши Норвеґію здобути копальні заліза і залізної руди та в кожному випадку перешкодити у вивозі заліза через пристань Нарвік. Підписання миру між СССР і Фінляндією, що так заскочило Англію і Францію, не давало спокою британським підбехтувачам до війни і спонукало їх шукати нових шляхів, щоб осягнути свою мету. Німецький уряд слідкував уважливо за цими ходами. Провокаційні випадки нарушення невтральности множилися щораз то більше. Вже подія з »Альтмарк«-ом виявила, що передусім Норвеґія не хотіла чи не мала змоги протиставитися таким випадкам нарушення невтральности. Від того часу трапилися нові випадки торпедування кораблів на територіяльних водах Норвеґії. Британський уряд заявив учора, що суверенні права Норвеґії необовязують, згідно з задуманим обсадженням найважніших норвежських точок опору. Норвежський уряд відповів на це лише слабим протестом. Одначе німецький уряд не думав про те, щоб обмежитися зі свого боку лише до протесту проти нарушування Анґлією права народів. Тому німецький уряд хопився нині засобів, необхідних, щоб північ Европи остаточно усунути з британських плянів поширення війни.

Акція в Данії вже закінчена. Останнє німецьке потягнення не заскочило нікого з зацікавлених. Німецькі потягнення прийшли тому, що в Берліні були докладно поінформовані, що у протилежньому випадку Анґлія пішла би на підбій Скандинавії. Німецькі кроки забезпечити побережжя проти Англії не означає зовсім мілітарної окупації обох держав. Всеж таки ця акція є досі найважнішою подією в англійській війні. Зразкова німецька організація може вжити з цілою нагальністю німецької збройної сили. Успішне висаджування частин без ніякого спротиву в невідомих досі розмірах, є небувале в історії світа. Ґенеральна проба в накиненій Німеччині Анґлією війні буде в короткому часі успішно закінчена. Коли німецькі частини в 8-мій год. 9. квітня висіли в Копенгазі — то цього німецького охоронного кроку, в інтересі справедливої розвязки у всіх ділянках не можна порівнювати з пожежею, що її вже раз Анґлія перевела в столиці Данії. Велико-Німеччина має зрозуміння для розумного становища, яке Данія, протилежно до Норвеґії, займала досі в англійській війні. Те, що тепер починається, є твердим, але не менше необхідним кроком, про який історія теперішньої війни говоритиме, що він створив ясні передумовини для блискавичної німецької перемоги.

Єдність праці

Краків, 7. квітня 1940 р.

Немає сумніву, що останні воєнні події, які основно змінили карту Середущої Европи, поставили українське громадянство, де б воно не жило, перед тверду історичну дійсність. Не можемо не здавати собі справи з того факту, що не лише цілий світ, або щонайменше Европа, але теж і ми, стоїмо на передодні нових далекосяглих змін, що стоїмо щойно перед новою епохою історії. З того теж простий висновок, що перед нами, українцями, виринають нові завдання та обовязки, які ставить перед нас усіх найвищий інтерес нації.

Нові рушійні сили та двигуни відродження і себевіднайдення українського народу на Підляшші, Холмщині, Лемківщині, чи вкінці на засудженому ще недавно на повну польонізацію Засянню, це ті проречисті факти й докази животворного духа нашої нації, його снаги до всебічного вияву свого „я" на всіх ділянках нашого життя. З усіх усюдів української землі в Ґенерал-Ґубернаторстві наспівають до нас відрадні вістки про те, що тут і там, скрізь в українському селі, чи навіть у спольщено-зажидівленому місті й містечку кипить муравлина інтенсивна праця. Якщо зважити, що цю муравлину працю на Лемківщині, Холмщині чи Підляшші виконують українці самотужки, власними силами, то це направду гідна признання ідейна постава тої вітки нашого народу по цей бік Сяну й Буга, що найбільше зазнав лиха від польської влади. І саме та пожвавлена праця, той підйом і захоплення українського населення — це наявний доказ живучости і працездатности нашої нації, й волі жити, розвиватися і творити все нові й нові цінності. Це одночасно і та тверда, незахитана віра в перемогу нашої правди в майбутньому. Хіба ж є у світі другий нарід, що виявив стільки живучої снаги у важких умовинах існування серед окупантських злиднів, як саме український? Хто стане перечити, що наш нарід хоч би й серед яких невідрадних політичних умовин, завжди вперто, послідовно, тихо, без розголосу, нестримно не клав своєю працею підвалин під нове своє краще завтра. І не вбити того духа народу нікому й ніколи. Не здавили й не вбили тієї віри у власні сили страшні лихоліття національної неволі, ніякий займанець не здужав обезволити духово наш нарід і це та найважніша запорука, що перед нами світла майбутність. Так працюємо усюди, працюємо зі здвоєною, потроєною енерґією. Надробляємо те, що поневолі в минулому втратили чи не могли зробити. Одначе не вільно нікому й ніде вдоволятися першими осягами. Ні! Це щойно початок праці. Вона далеко ще не розгорнена, не поглиблена, густо-часто доривочна, без продуманого пляну на довшу мету. Правда, часи такі, що психіка наших селян досить „підмінована", здебільшого чужою забріханою пропаґандою. Тому то й важко мобілі-

вувати всі сили народу до пляномірної праці на всіх ділянках життя. Все ж таки і саме тому ми самі, тобто кожний український інтелігент, селянин, учитель, священик, адвокат, лікар, інжинір і всі інші мусимо з надлюдською силою стати до посильної праці. Коли тепер на Підляшші, Холмщині, Лемківщині і т. д. помічаємо просто своєрідний героїзм муравлиної праці одиниць, то мусимо той вогонь запалу до праці викресати в широких кругах нашого громадянства та, що найважніше, подбати про те, щоб це не був соломяний вогонь, що швидко попеліє, не залишаючи по собі ні тепла, ані сліду.

Праця для майбутности народу зеднає всі творчі сили внутрі нації, зміцнить наші сили, а нація стане приготованою на всі можливости. В обєднуючій праці згубиться і той відемний тип українця, що звик тільки все „критикувати", нічого не робити, себтс тип, якого душа затроєна їддю кирині і розеднання. Говоримо не про пустословну „згоду в семействі", але звидвигаємо домагання єдности чину, віри в ідею нації, якій хочемо й будемо служити, бож це святий обовязок кожного українця. Спірні справи складні, як прим. римо-католиків на Холмщині, хай ніхто не береться на швидку руку „розвязувати". Їх позитивно своечасно і якслід усеціло розвяже життя, нормоване покликаними до тієї розвязки чинниками. Те саме відноситься і до читалень Качковського чи інших установ. Йде про те, щоб і в ті чужі форми вміщувати сутоукраїнський зміст. Про це все повинні памятати всі ті, які беруться вирішувати важливі проблеми так би мовити „на власну руку", себто кожний на свій лад. З того може повстати лише більше шкоди, ніж користи.

Одначе не слід замикати очей і на деякі неґативні прояви. Маємо тут на думці випадки т. зв. „задніх дверей". Така „інтервенція" в метою поборювати противників є саме найбільш підривною роботою і вона болюче шкодить отій обєднаній національній праці на місцях. На добавок ті „задні двері" обезцінюють нас теж перед чужинцями. Тож не слід і не пора такими методами і засобами полагоджувати свої вузько-особисті справи.

Український нарід не любить сварів, критиканства та словесної пустомельщини. Зокрема наші низи цінять лише працю. Тож і тепер, у час, коли саме дуже потрібно нам тієї праці на всіх ділянках життя нації, ніхто не стане хіба кирнити й підмульовати основ тієї праці. Кожний мусить дати свій творчий вклад у важку й многовідповідальну працю на рідних землях і всюди там, де б хтонебудь із нас не жив. Спрямовуймо ж усі наші зусилля в тому напрямі, щоб у рішальний момент добре здати національний іспит. Наша доля, наше краще майбутнє у наших руках, чи пак вона в нас самих і від нікого посторонного не залежна, тільки від нас. І лише так розуміють історію всі державні народи.

В. К.

Село Дубне Шевченкові

Село Дубне положене в найдальшій закутині нашої західньої Лемківщини у новосандецькому повіті. По розвалі Польщі воно будиться з твердого сну й зачинае братися до активної праці, щоб дорівняти всім іншим селам у свойому повіті.

Шкільна дітвора, якій ляцькі учителі забороняли в школі говорити рідною мовою й поздоровляти себе християнським поздоровленням, тепер радіе, бо діждалася свого рідного учителя. Осередком праці е недавно заснована читальня »Просвіти«. Тут кожного вечора відбувається голосне читання книжок й часописів. Суботні й недільні вечорі присвячено на реферати з історії України й літератури.

В неділю 24. березня ц. р. чит. »Просвіта« спільно зі шкільною дітворою відсвяткувала гарним концертом 79-ті роковини смерти Ґенія Т. Шевченка й сотї роковини появи »Кобзаря«. Гарно прибрану салю виповнили вщерть місцеві селяни та гості зі сусіднього села Лелюхова. На початку концерту управитель школи Чупак Степан привітав присутніх та подав причину спільного зібрання. На програму свята склалися: »Заповіт« — у виконанні мішаного хору; святочна промова управителя школи Чупака Степана й цілий ряд найкращих деклямацій, що чергувалися з піснями. Деклямували бездоганно учні й учениці III. і IV. кляси. При кінці о. Теодор Салогуб, парох Лелюхова, виголосив короткий, але змістовий реферат, в якому підкреслив велич Шевченкового духа. — Концерт, що зробив велике враження на присутніх, закінчено відспіванням національного гимну.

Гість.

Нас не зломив терор!

Село Голешів Польський та сусідне Вілька Горешівська — це одні з найбільш українських сіл в повіті Замість. В цих селах живе понад 800 українців, які творять 85 відсотків всього населення. Раніш не було тут поляків майже зовсім. Але як повстала лише Польща відразу почалась денаціоналізація наших сіл. Уже 1919 р. »невідома« рука підпалила деревляну церкву, а гарну, нову, муровану церку замінили ляхи на костел. На церковну землю посадили польських осадників. До села стягали всяку »мазурську наволоч« і всаджали її де тільки було можна. Польський ксьондз та учителі почали свою »працю«. Важкі хвилини переживало наше село за 20 літ польського панування. А вже найгірше було в останніх роках. Від старости, війська, поліції почавши, на солтисові скінчивши — всі завзялися винищити українців, спольонізувати »зревіндикувати«. Озброені банди »резервістів« і »кракусів« гуляли безкарно по селі. Нападали на українських селян, які працювали спокійно в полі, побивали їх, різали упряж на конях, нищили господарське знаряддя, тощо. Колиж українці домагалися у польської влади припинення того терору, то відповідю на це була жорстока »пацифікація«, яку переводила поліція. — Вандальських вчинків поліції не в силі списати. Численні жертви тяжких побоїв, повалені хати, понищена хатня обстанова — це згрубша вислід »пацифікації«.

Одначе людей не зломили. Вони держались твердо своєї української національности та православної віри. Дарма, що на польський Великдень 1939 р. українців заганяли силою до костела на »визнане віри«, вони залишились православними українцями і ждали моменту, коли вкінці скінчиться польська неволя. І діждались. Польське »моцарство« розлетілося до 18 днів, неначе дімок з карт.

В селі почалась відразу праця. Перш усього селяни самотужки взялися до школи. Відібрали від ляхів шкільний будинок і спровадили українських учителів. Дітвора почала вчитися в своїй рідній, українській мові. Молодь навчилась на вечірніх курсах читати і писати по українськи, вчиться українських пісень, рідної історії і ґеоґрафії та німецької мови. Від поляків відібрано громадський дім з театральною салею. Тут шкільна молодь відіграла вперше 19. грудня 1939 р. виставку »Св. Николай«. Тут 29. січня ц. р. відсвяткувала молодь свято Крут. Тут врешті відбувся 9. березня ц. р. величавий концерт у честь Т. Шевченка, що влаштувала його шкільна молодь. На програму склались численні деклямації та хорові точки, а дальше вистава »Тарас Дитина«. Всі діти вивязались дуже гарно зі своїх роль. Бурю оплесків зібрала найменша деклnetwork декляматорка, трилітня **Оленка Панасевич**. Концерт залишив на всіх дуже сильне і миле враження. Село все більше і більше горнеться до праці, щоб чимшвидше стрясти з себе сліди недавньої неволі.

С.

Жіноцтво в Сяноці працює

В суботу 23. березня ц. р. влаштувала „Жіноча секція" при філії т-ва „Просвіта" в Сяноці в салі чит. „Просвіта" — „Чайний вечір" з літературною програмою (виїмки в творчости Лесі Українки). Цей вечір, це перший публичний виступ зорґанізованого нашого жіноцтва в Сяноці, а може навіть на цілій Лемківщині. Програма цього „чайного вечора" була така: В год. 20. п-ні Т. Левицька коротко, але ядерно сказала про завдання подібних вечорів і про творчість Лесі Українки. Прелеґентка підкреслила, що таким чином мусимо зблизити українську літературу до нашого читача з огляду на загальну відсутність бібліотек на українській території в Генерал-Губернаторстві. Опісля посадник д-р Ст. Ванчицький схарактеризував творчість Лесі Українки, найбільшої нашої поетки. На жаль — наш читаючий загал не доцінював, або мало цікавився досі творами Лесі Українки. — Популярна декляматорка п-на Ст. Баківна віддеклямувала з великим зрозумінням і відчуттям вірш „Ворогам". П-ні М. Гірнякова при фортепяновому супроводі відспівала „Контра спем сперо" та виїмок з опери „Тоска". Публика була захоплена цим сольоспівом. Згодом відбулася дуже добра деклямація В. Губерната „Порвалася нескінчена розмова". Остання точка програми — це був виступ відомого нашого сатирика - гумориста Володимира Кока. Він сатирою зачепив польське „моцарство", сусідів та внутрішнє наше життя на цих теренах. Можемо сміло сказати, що п. В. Кок має неабиякий хист і талан до сатири. Рясні оплески та сальви сміху були нагородою для п. Кока. По закінченні програми відбулася товариська забава — очевидно без танцю, а що найголовніше, без краплі алькоголю!

Оттак цей перший „чайний вечір" українського жіноцтва в Сяноці був дійсно вдатний. Тут виявилося знову, що лише наша жінка вміє створити таку правдиву товариську атмосферу. Було б тільки побажаним, щоб у Сяноці і всюди по наших містечках і селах відбувалися якнайчастіше подібні „чайні вечорі". Тоді запанує атмосфера зближення; ми взаємно краще познаймимось, бо такий вечір створює з усіх приявних одну українську родину.

Homo politicus

Причини упадку Польщі

Боротьба за Вітоса та за виборчу ординацію

6)

Права передруку й перекладу застережені.

На весну 1930 року відбувся у Кракові прилюдний зїзд блокованих центро-лівих польських опозиційних партій. Гострі опозиційні промови й резолюції та заповідь дальшої боротьби з режимом, спонукали уряд повести репресії проти опозиції, яких епільогом був судовий процес т. зв. берестейських вязнів, що відбувся у Варшаві у жовтні 1931 р. (три українські посли, що теж сиділи у Бересті, мали окремі процеси й засуди). Центральною особою процесу був Вінкентій Вітос, попередній трьохкратний премієр, власник найвищого відзначення у Польщі — ордеру „Білого Орла". Засуджений на 1½ року вязниці, Вітос утік за кордон (таксамо як засуджені колишні чільні польські діячі-посли Ліберман, Баґінський і ін.). Здавалося, що вони своєю втечею викреслили себе з політичного життя. Справді, неприсутности більшости отих перших польських політичних емігрантів із відродженої Польщі у краю не помічали — з виїмком особи Вітоса. Щодо цього останнього, то не здійснилася французька пословиця, що „неприсутні не мають рації": Вітос, хоч неприсутній, грав далі найповажнішу ролю у внутрішній польській політиці. Всі три польські селянські партії: „Пяст", „Стронніцтво Хлопске" і „Визволене", які знайшлись в опозиції до режиму (хоч „Визволене", ба навіть частинно „Стр. Хлопске" до травневого перевороту палко підтримували Пілсудського), виреклись взаємного суперництва, обєднались під спільною назвою „Стронніцтва Людового" та демонстраційно на всіх своїх конгресах вибирали Вітоса своїм головою. І популярність Вітоса не слабла, навпаки, його особа набирала в очах польських селян ореолу „мученика". Боротьба опозиції за амнестію для берестейських вязнів перетворилась фактично у *боротьбу за особу Вітоса*. Зміна виборчої ординації з 8. VII. 1935, передтермінове розвязання сойму і розписання нових виборів — це були дальші гасла опозиції. Усіх інших раніших своїх домагань опозиція постепенно зрікалася: вона годилася вже й на саму квітневу конституцію, яку спершу проголосили були „неважним" актом, що йому не треба повинуватися, — але вичислені вимоги творили „conditio sine qua non" співпраці з режимом.

Санаційна верхівка про це й слухати не хотіла. Який сенс був для неї ділитися з іншими політичними партіями тими впливами, що їх вони неподільно дістали на підставі нової конституції та виборчої ординації? У незорґанізованому санаційному таборі (себто у періоді між розвязанням ББ та заснуванням ОЗОН-у) і пізніше в ОЗОН-і панували дві течії: одна була за тим, щоб табор пілсудчиків (ОЗОН) став лише осередком і посередником польської національно-політичної консолідації, друга вважала, що сам ОЗОН уже є такою консолідацією і тому кожний, хто хотів би консолідації — повинен просто вступити до ОЗОН-у. Першу течію репрезентував в останньому уряді віцепремієр Квятковський, якого називали мужем довіря президента. У квітні 1938 року він виголосив у Катовицях промову, яку буцім то узгіднив безпосередньо передтим з Мосціцьким на замочку у Віслі (на Шлезьку), в якій досить пророчисто пропаґував ідею міжпартійних бльоків. Та промова викликала сензацію і сподівання „нового курсу". Тому противники такої концепції з урядового табору подбали, щоб негайно її спаралізувати: Медзінський із „Ґазети Польскої" перевів „вияснюоче" інтерв'ю з Квятковським, в якому було заперечення всього того, що було суттєве у катовицькій промові. Консолідація взяла в лоб, а віцепремієра і міністра фінансів скомпромітував головний офіціоз, що тягнув від уряду (від того самого міністра) величезні субвенції.

А проте спроби „договоритися" не вгавали і своєю невдачею компромітували не тільки міністрів. Ще передтим заки полк. Коц після рівно девятимісячних „студій" сплодив заяву, що покликувала до життя ОЗОН (після того знову треба було аж 14 місяців, щоб сформувати першу головну ради ОЗОН-у), себто тоді, коли властиво ведення всіх політичних справ спочивало в руках уряду і президента, — уряд використовував особу Ридза Сміґлого для спроб приєднати собі людовців. 30 червня 1936 р. уладжено величезну параду у селі Новосільці у Зах. Галичині ніби у честь польського селянського героя з 1624 року Міхала Пижа, фактично для кокетування польського села, та ще й у самому центрі вітосівських впливів. Польські хлопи дефілювали перед Ридзом і віватували на честь його і армії, але й на честь... Вітоса та зголосили негайно меморіял з домаганням амнестіонувати того хлопського лідера. В шість тижнів пізніше людовці уладили контрманіфестацію у родиннім селі Вітоса Вержхославіцах, де вже отверто демонстрували проти уряду й усього режиму. До речі: Ридз цією компромітаційною невдачею зовсім не збентежився. Коли не вдалося зеднати собі (не якимись річевими реформами, лиш виключно гарними словами) людовців — він ту саму гру застосував супроти ендеків, — з тим самим успіхом. 18. травня 1937 року він узяв участь в урочистому комерсі корпорації варшавських студентів-ендеків „Арконія"; за спільним столом сидів м. ін. адв. Стипулковський, оборонець інж. Адама Добошинського, який несповна рік тому, у червні 1936 р. на чолі 49-ти озброєних селян напав на повітове містечко Мисленіце під Краковом, „облягав" старосту у комірці та звів правильний бій з поліцією і військом (до речі: коли Добошинський станув перед судом присяжних, всіх 12 присяжних суддів *заперечило* вину Добошинського!). Флірт з ендеками скінчився такою перемогою ОЗОН-у, що ОЗОН — як уже була про це згадка — переняв від ендеків чимало ідеольоґічного балясту, а ендеки дальше були смертельними ворогами режиму. ОЗОН, Новосільці і „Арконія" — це три яскраві докази політичної зрілости і мудрости Ридза Сміґлого!

Ендеки витворювали в державі стан постійного кипіння безупинними авантурами студентів та ескападою Добошинського, — людовці аранжували рільні страйки: літом 1936 р. ті страйки прийняли характер правдивої революції, з засідками на військо. В рік пізніше воно знову повторилось. Це був зорґанізований шантаж супроти уряду, щоб вимусити на ньому амнестію для Вітоса та вможливити Вітосові продовжувати вже в краю боротьбу за владу. Як відомо, Вітос не дочекався амнестії. Він вернувся і без неї на весну 1939 року, коли такі густі хмари затягнули польський міжнародній овид, що вже дійсно поляки не могли не відчувати потреби консолідації. Вітоса арештували були на кордоні та притримали „символічні" три дні в арешті, після чого випустили на волю. Він виїхав лікувати нирки до Трускавця. У звязку з виїздом туди також львівського воєводи Білика кружляли поголоски, що між Вітосом та режимом таки дійде до порозуміння. Може воно було б і дійшло до того (хоч дуже сумніваємось), але було вже — як звичайно у поляків — запізно.

Так само ніщо не вийшло з другої кардинальної вимоги опозиції: зміни виборчої ординації. Перший сойм, що вийшов на підставі нової виборчої ординації (у 1935 р.) був такий нещасний експеримент з комедією парляментаризму, коли вибір послів був всеціло залежний від доброї або злої волі державної адміністрації, той експеримент був такий невдалий і так воно яскраво кидалось усім в очі, що коли президент розвязав сойм у вересні 1938 року, то в декреті, яким розписував нові вибори, вказував сам на потребу змінити виборчу ординацію. Але тому, що нові вибори мали відбутися ще знову на підставі старої виборчої ординації — всі польські опозиційні партії вибори збойкотували, а нововибраний сойм не квапився вирішити ту справу зараз таки у першій своїй буджетовій сесії. Потім уже не було коли...

Англія плянувала нарушити невтральність Румунії

РУМУНСЬКА РОЗВІДКА НЕ ДОПУСТИЛА ДО ЗАМКНЕННЯ ДУНАЮ.

= Пляни західніх великодержав потягнути до згуби малі держави, як це мало місце з Польщею, даються тепер щораз виразніше відчувати не тільки у відношенні до Скандинавії, але також держав полудне-східньої Европи. І так анґлійська розвідка плянувала перед кількома днями перевести на Дунаю військову акцію з метою замкнути на Дунаю корабельну комунікацію не оглядаючись зовсім на інтереси балканських держав.

5. квітня 6 анґлійських кораблів в супроводі кількох поспішних моторових човнів поїхали вгору Дунаєм. Румунській розвідці вдалося ствердити, що на цих анґлійських кораблях є величезні запаси вогнепальної зброї включно до скорострілів а також велитенські запаси вибухового й розривного матеріялу. Крім цього, що на цих кораблях є під фальшивими пашпортами коло 100 законспірованих анґлійських моряків під командою 5 старшин. Румунська розвідка ствердила, що завданням анґлійської експедиції було виконати ряд саботажів на Дунаю, щоб внеможливити на ньому водну комунікацію між Німеччиною й полудневo-східніми державами Балкану.

Румунська влада задержала ці кораблі в порті Джіорджіу, перевела на них ревізію, та перешкодила завчасу насильному анґлійському замахові на мир і порядок в полудневo-східній Европі.

—o—

ВОРОЖА ПОЗИЦІЯ ВИЛЕТІЛА В ПОВІТРЯ

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: На західньому фронті німецький пробоєвий відділ висадив в повітря ворожу позицію у пограничному терені на полудневий захід від Саарльойтерну. Ворог втратив 15 вбитих. Поза цим не було ніяких замітних подій.

Меморіял Німеччини до Данії і Норвегії

Свої військові потягнення умотивував німецький уряд у меморіялі, що його вислано урядам Данії і Норвегії. Меморіял стверджує, що Англія і Франція від початку цієї війни почали на морі війну проти всіх невтральних держав. По початкових спробах пристосувати голодову бльокаду супроти німецьких жінок, дітей і старців, не признаючи при тому будьяких засад міжнароднього права, Англія і Франція накинули невтральним державам свої безоглядні методи бльокади. На тому втратили в першу чергу невтральні держави, а Німеччина відповіла на цей крок західних держав відповідною протиакцією.

Врешті Німеччина, говорить дальше меморіял, намагалася обмежити морську війну, щоб таким чином охоронити права невтральних. За те Англія і Франція змагали силоміць до того, щоб перекинути війну на терен невтральних держав, себто і на невтральні води. Отже не шануючи прав невтральности Англія і Франція робили воєнні потягнення на морі та в повітрі також і на суверенних водах і теренах Данії та Норвегії.

В останньому часі Англія і Франція з огляду на успіх німецької фльоти на морі й армії на суші, почали таки вже силоміць поширювати війну на невтральні держави, маючи на увазі в першу чергу малі держави. Про це зрештою явно говорили англійські та французькі державні мужі, мовляв, така їхня воєнна тактика. У часі фінляндсько-совітської війни Англія і Франція заявили були, що вони поспішать з мілітарною допомогою північним державам, щоб осягнути там операційні бази. Одначе перемир'я перекреслило ці пляни.

Німецький уряд має докази, з яких виходить, що Англія і Франція були б заняли північні держави навіть проти їхньої згоди. Метою Англії і Франції на скандинавському півострові було: 1) заняти пристань Нарвік і відтяти довіз руди до Німеччини; 2) Англійсько - французькі війська, занявши Скандинавію, були б заатакували Німеччину з півночі. Війська північних країв мали допомагати Англії та Франції у війні проти Німеччини. Про це голосно говорено в Англії та у Франції, що мовляв невтральність не обовязує, що всі малі держави повинні взяти участь у війні проти Німеччини. Німеччина має достачні документи, які незбито доказують, що в найближчих днях Англія і Франція готовилися заняти території північних держав. Очевидно, що згадані малі держави не були б у силі ставити спротив цим великодержавам. Німеччина не могла б стерпіти того, щоб скандинавський півостров став тереном війни, зверненої проти неї, тому теж німецька армія заняла важні стратегічні обєкти на території Данії і Норвегії. Німецький уряд перейма́є опіку тих країн перед атакою Англії та Франції. Німеччина впевнена, що завдяки тій акції скандинавські краї не стануть тереном воєнних боїв.

—o—

Відповідь Гітлера
на насильство Англії

= Берлін. Німецький міністер закордонних справ фон Рібентроп зложив берлінським представникам закордонної преси заяву про останні події у Скандинавії. На вступі мін. Рібентроп ствердив, що останнє англійсько-французьке нарушення норвежської невтральности є яскравим зломанням права. Це не першина в історії відношення Англії до Скандинавії, пригадати б хочби спалення Копенгаґи англійцями 1807 р. Напад Англії і Франції на норвежські територіяльні води не заскочив Німеччини. Їх метою було відтяти довіз залізної руди до Німеччини. Першим кроком до цього було закладання мін на норвежських територіяльних водах. Дальшим кроком — згідно з інформаціями, які здобув німецький уряд — мало бути заняття цілої Скандинавії, себто Данії, Норвегії й навіть Швеції. В той спосіб Англія і Франція хотіли перервати довіз руди зі Швеції, опісля напасти з півночі на Німеччину. Німецький уряд вже від довшого часу мав інформації, що на цілій норвежській території є старшини англійського і французького ґенерального штабу й адміралітеї, щоб підготовити бази для десантів і плян маршу на полудне. Але світ щойно по останньому англійсько - французькому нападі на мирну норвежську територію освідомив собі ввесь цинізм і брутальність західних великодержав у відношенні до невтральних країн.

В англійсько-французькій ноті до норвежського уряду з 8. квітня проголошено новий міжнародній закон, а саме, що воюючій стороні прислуговує право почати акцію, яку оправдує положення, витворене безправним діланням ворога. Цю тезу вважаємо за свою. Англія знасилувала Скандинавію і на це насильство Гітлер дав відповідну відповідь: німецька збройна сила буде дбати про те, щоби підчас теперішньої війни не було видно в Норвегії і Данії ні одного англійця ні француза. Німеччина охоронила своїм кроком країни і народи Скандинавії перед знищенням і відтепер до кінця війни буде обстоювати правдиву невтральність на півночі.

Великий морський бій коло Норвегії

ДВА БРИТІЙСЬКІ КОРАБЛІ І ДВА КРУЖЛЯКИ ЗБОМБАРДОВАНІ. — ВСІ НАЙВАЖНІШІ МІСТА НОРВЕГІЇ В РУКАХ НІМЕЧЧИНИ.

= Берлін, 9. квітня ц. р. Начальна команда німецької армії повідомляє:

Минулої ночі заложено міни перед важнішими пристанями на західньому побережжі Норвегії і в Скаґераку, на просторі між Ліндеснез Льодберґ і Флекефіорд за Сантнес Гаґе до оборони перед ворожими операціями. На летовищах в Ютляндії та в Норвегії осіло багато німецьких літаків, які беруть участь в мілітарних операціях німецької армії з метою забезпечити невтральність північних держав.

У вівторок вечором находилися в німецьких руках усі важніші точки опору Норвегії, а саме між іншим: Нарвік, Дронтгайм, Берген, Ставанґер, Хрістіянзанд і Осльо. В місцевостях, де ставлено сильний спротив, як в Осльо і Хрістіянзанд зломано. Прибережні твердині, що їх заняли пробоєві відділи в тісній співпраці воєнних кораблів і літаків, є приготовані до оборони перед ворожими наступами так, як і сильні ескадри летунства. Йому вдалося, вже разом з літаками, які осіли на норвежських летовищах, нині вечором завдати сильні втрати англійсько - французькій фльоті на заході від пристані Берген. ЗГІДНО З ДОТЕПЕРІШНІМИ ВІСТКАМИ НІМЕЦЬКІ ЛІТАКИ ЗБОМБАРДУВАЛИ ДВА БРИТІЙСЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ І ДВА ВАЖКІ КРУЖЛЯКИ. ОДИН КОРАБЕЛЬ УНЕРУХОМЛЕНИЙ, ДРУГИЙ ГОРИТЬ. НА ПОВЕРХНІ МОРЯ ВИДНІЮТЬ ВЕЛИКІ ПЛЯМИ ВІД ОЛИВИ.

В Данії і в Норвегії спокійно. Сильні німецькі відділи машерують згідно з пляном швидко наперед.

—o—

Швеція невтральна!

= Берлін, 10. квітня. Німецький уряд переслав у вівторок 9. ц. м. рано меморіял шведському урядові у справі становища Швеції до німецьких заходів у Данії і Норвегії. Шведський міністер закордонних справ передав відповідь у вівторок вечором німецькому послові. Шведський уряд заявив у своїй відповіді, що Швеція рішена зберегти повну невтральність і не думає робити ніяких кроків проти ходів Німеччини в Данії і Норвегії. Далі шведський уряд заявив, що не думає робити нічого, що дало б притоку до конфлікту між Швецією та Німеччиною.

Новий уряд у Норвегії

= Копенгаґа, 10. квітня. Вістки про те, що цілий норвежський уряд виїхав у вівторок 9. ц. м. рано з Осльо до Гамару, 100 км. на північ від Осльо, не правдиві. Частина кабінету міністрів залишилася в Осльо. Більша частина дипломатичного корпусу перебувала у вівторок вечором також в Осльо. Як вдалося досі устійнити, до Гамару виїхав тільки англійський і французький посол з членами посольства, спаливши раніше акти посольства. Телефонічний звязок з Осльо до Штокгольму був у вівторок вечором знову можливий. Згідно з непотвердженими досі вістками норвежський уряд мав рішитися ставити Німеччині спротив. Одначе досі ще невідомо, чи це відповідає правді, бо норвежський уряд взагалі не перебуває під теперішню пору в одному місці так, що дещо суперечні розпорядки можливі. ЗГІДНО З НАЙНОВІШИМИ ВІСТКАМИ У НОРВЕГІЇ ПОВСТАВ УЖЕ НОВИЙ УРЯД ПІД ПРОВОДОМ ВІДКУНА КІСЛІНГА.

НОРВЕГІЯ ГАСИТЬ МОРСЬКІ ЛІХТАРНІ.

= Осльо. Адміралїція повідомляє: Всі морські ліхтарні між шведським побережжям і Марштайненом (недалеко від Берґену) загашено аж до відкликання.

ЕВАКУАЦІЯ З ОСЛЬО ПРИПИНЕНА.

= Осльо. Командант поліції в Осльо в порозумінні з командантом німецьких частин повідомляє: Розпочату евакуацію слід негайно припинити. Всі вертаються до своїх помешкань і знову до звичайної праці. Тих, які вже покинули місто, взивається вернутися назад.

—o—

Страшний переполох
у Льондоні

= Амстердам. Вістка про вхід німецьких збройних сил до Данії і Норвегії поділала на Льондон неначе бомба. Тому що безпосередніх вісток з Копенгаґи й Осльо не можна було одержати, Льондон подавав перші вістки за американськими джерелами. Між населенням велитенське затривожения. Блискавичний крок Німеччини заскочив усіх. За американськими повідомленнями настрій в англійській столиці дуже напружений. На Давнінґстріт збираються великі юрби так, що поліції вдається ледви з великим трудом вдержати лад. Всюди ставлять питання, де була англійська фльота, і чому вона не перешкодила німецьким операціям.

Роля Польщі в плянах знищити Німеччину

в світлі сензаційних тайних документів

— Оголошені в німецькій »білій книзі«, відкриті недавно тайні документи б. польського міністерства закордонних справ є дальше предметом зацікавлення преси цілого світа. Документи викликують таке зацікавлення з двох причин: по перше вони вимовно стверджують, що англійський уряд й американські амбасадори в Парижі й Льондоні вже зимою 1938/39 працювали плянові над приготуванням війни проти Німеччини, щоб знищити її використовуючи до цього насамперед саме Польщу чи пак тодішній польський уряд; по друге вони потверджують, що відповідальні керманичі б. польської держави не могли мати сумнівів, щодо щирости англійсько-французьких й американських обіцянок для Польщі на випадок конфлікту з Німеччиною й що до ролі, яку Англія визначила Польщі в цьому конфлікті. Факт, що — не зважаючи на те — вони дали використати себе для чужих цілей мусить тимбільше дискваліфікувати їх в очах власної суспільности.

В сьогоднішньому числі, з браку місця, містимо частинно і в скороченні зміст відкритих тайних документів б. польського міністерства закордонних справ, що найкраще насвітлюють англійські пляни знищення Німеччини, ролю Польщі й становище західних великодержав до справ європейського сходу.

АМЕРИКАНСЬКА ОЦІНКА ПОЛОЖЕННЯ ПІСЛЯ СУДЕТСЬКОЇ КРІЗИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ Й ЗА КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В одному з документів, а саме листі польського амбасадора у Вашінгтоні гр. Й. Потоцького до польського міністра закордонних справ у Варшаві з 21. листопада 1938 р. пише амб. Потоцький про одну свою розмову з американським амбасадором Булітом таке:

„Буліт у розмові зі мною висказав назагал багато песимізму говорячи, що весна 1939 р. буде без сумніву дуже неспокійна, загострена безнастанними проблесками війни й погроз з боку Німеччини й невикристалізованих відносин в Европі. Згодився зі мною, що точка тягару європейського питання пересунулася з Заходу на Схід, бо капітуляція демократичних держав в Мінхені відкрила їх слабість супроти Німеччини.

„Відтак Буліт говорив про повну непідготованість Великої Британії до війни й про неможливість достосувати англійський промисл до масової воєнної продукції, а передусім в ділянці продукції літаків. Що до французької армії, відносився з надзвичайним захопленням, але запевняв, що французьке летунство перестаріле. Військові експерти говорили Булітові підчас вересневої крізи б. р. (1938-мій рік), що війна тривалаби що найменше шість літ, й закінчилася — на їх думку — повною руїною Европи й комунізмом у всіх країнах, з чого без сумніву скористалаби Совітська Росія.

„Що до Совітської Росії Буліт відносився з легковаженням, говорячи, що останні чистки, зокрема усунення Бліхера, викликали повну дезорганізацію в червоній армії, яка є нездібна до ніякого активного воєнного зусилля. Взагалі Росія — говорив — є тепер »найслабшим мужем в Европі« й порівнував її до оттоманської держави зперед війни.

„До Німеччини й до канцлера Гітлера відносився з великою нагальністю й ненавистю, говорячи, що тільки сила й вкінці війна може положити кінець непогамованій експанзії Німеччини на майбутнє."

На питання амбасадора Потоцького, в який спосіб амбасадор Буліт уявляє собі остаточну розпру з Німеччиною Буліт відповів, що Америка, Англія й Франція потребують передусім дозброїтися й щойно опісля приступити до розправи з Німеччиною. На питання як дійде до цієї розправи, бо Німеччина мабуть не заатакує перша Англії й Франції —

„Буліт відповів, що без сумніву, демократичним державам потрібно ще два роки на повне дозброєння. В міжчасі Німеччина піде мабуть зі своєю експанзією у східньому напрямі, і щоби бажанням демократичних держав, щоби там на сході дійшло до воєнної розпри між Німеччиною і Росією. Тому що потенціяльна сила Совітів досі невідома, дуже правдоподібне, що німці, оперуючи доволі далеко від своїх баз булиби засуджені на довгу й виснажливу війну. Тоді щойно — говорив Буліт — демократичні держави моглиби заатакувати Німеччину й довести її до капітуляції.

„На моє питання, чи З. Держави взялиби активну участь в такій війні, відповів, що без сумніву так, але щойно тоді, коли Англія і Франція рушать перші."

„Опісля Буліт — читаємо дальше в листі гр. Потоцького — говорив про українське питання і про німецькі посягання на Україну. Говорив, що Німеччина має вповні вироблений український штаб, що в майбутньому має обняти в Україні владу й створити там самостійну українську державу під впливами Німеччини. Така Україна — говорив дальше Буліт — булаби річ ясна для Польщі дуже небезпечна, бо впливалаби безпосередньо на українців в Східній Галичині. Вже сьогодні — говорив — німецька пропаганда хотілаби йти цілою парою в українсько-націоналістичному напрямку, а відскочнею для цього майбутнього виступу має послужити Карпатська Україна, на істнуванні якої Німеччині безоглядно залежить головно зі стратегічного боку."

ДВОЛИЧНА ГРА ФРАНЦІЇ ПІСЛЯ МІНХЕНУ СУПРОТИ ПОЛЬЩІ Й СССР.

Інший документ, а саме лист польського амбасадора в Парижі Ю. Лукасевича з 17. грудня 1938 до міністра закордонних справ у Варшаві дає цікаве насвітлення дволичної гри Франції після мінхенської поразки. Як відомо 6. XII. 1938 р. підчас візити мін. Рібентропа в Парижі, він і французький міністер закордонних справ Бонне підписали спільну німецько-французьку деклярацію. — Франція — як виходить із згаданого листа хотіла використати цю деклярацію про відпруження між Берліном і Парижем в ширшій європейській площині, але це не вдалося. Деклярація признала тільки східні границі Франції й ствердила, що немає між Німеччиною й Францією територіяльних претенсій.

„Німецько-французька декларація — читаємо дальше в листі — від хвилини її започаткування аж до візити мін. Рібентропа в Парижі, були першими політичними подіями, що кинули світло на цілість французької політики по мінхенській поразці, а зокрема на її відношення до питань центральної і східної Европи. Перша вістка про заміри підписати деклярацію перевала однозгідну мовчанку майже цілої французької преси після Мінхену на тему відношення Франції до союзу з нами і пакту взаємної помочі з Совітською Росією. Перші відозвалися найгарячіші прихильники співпраці зі Совітською Росією, отже »Юманіте«, »Попюлер«, »Евр«, »Ордр« і т. п. включно до Пертінакса і Табуї. Вони виступили в обороні французько-совітського пакту, не могли однак поставити на одній площині з ним справи нашого (зн. польсько-французького — прим. ред.) союзу. Натомісць права й півурядова преса або дальше мовчала, або, як »Тан« і »Ті Парізіен« стверджувала, що суттєвим питанням є тільки французько-англійські взаємини, натомість вартість союзу з Польщею і пакту з Совітською Росією є для Франції в новій ситуації, що найменше сумнівна. Врешті »Ле Тан« висказувався нераз в передових статтях за тим, щоб не протиставитись Німеччині в творенні її власної імперії на теренах східної й середущої Европи."

„Аналізуючи теперішню ситуацію — читаємо дальше в цьому листі — з чисто політичного боку, треба на жаль ствердити з цілою рішучістю, що ні в становищі уряду репрезентованого мін. Бонне, ні в промовах парляментарних політиків, ні в пресі не було нічого, що вказувалоби на якенебудь намагання надати союзові з нами життєвого значіння, або навіть потрактувати його в нинішньому стані як інструмент закордонної політики Франції. Не бракує натомісць багатьох познак, що якщоб з тієї або іншої причини випало Франції виконати свої зобовязання, що випливають зі союзу з нами, зусилля в напрямі викрутитися від цих зобовязань булоб без сумніву сильніше ніж акція в напрямі їх виконання. Так як сьогодні справи виглядають, Франція протиставить скоординованій політиці німецько-італійської оси співпрацю з Англією, в якій відограє пасивну ролю й не вважає, щоб союз з Польщею й пакт з Совітською Росією мали з цієї точки погляду якенебудь значіння. Не тому, щоби були сумнівів що до нашого рішення протиставитися надто далеко посуненим посяганням Німеччини, — але з причини повного браку віри в те, щоби таке протиставлення могло бути успішне. З тої точки погляду неполагодження справи Підкарпатської Русі згідно з мадярськими й нашими бажаннями відограло дуже важну, відемну ролю."

ФРАНЦУСЬКЕ СТАНОВИЩЕ В СЕРЕДНЬО-ЕВРОПЕЙСЬКИХ І СХІДНИХ ПИТАННЯХ.

„Якщо йде — читаємо в цьому листі — про середньо-европейські питання, то французька політика зраджує не тільки повну пасивність і дефетизм у відношенні до експанзивних змагань Німеччини, але також є нездібна заняти супроти них іншу поставу від тої, яка характеризувала її там впродовж останніх 20 літ... Як виходить з інформацій міністра Бонне, — міністер Рібентроп дістав від нього запевнення, що Франція не буде протиставитись господарській експанзії Німеччини в басейні Дунаю і не міг також не мати з Парижа враження, що й політична експанзія в тому напрямі не стрінеться з ніяким рішучим протиділанням з французького боку.

„В справах стисло східно-европейських зокрема російських панує у французькій опінії й політиці повний хаос. Довіря до Совітської Росії та її сили постійно маліє, також і симпатії в тому напрямі слабнуть. В українській справі повне нерозуміння ситуації, що веде прямо до дефетистичного переконання, що якщо тільки німці схочуть, успішна українська акція може початися за який місяць й загрожувати інтегральности нашої території. Все те разом спричинює у французькій опінії стан безпереривного занепокоєння... Цей стан стрічається з боку уряду з поставою, яку характеризує безпорадність і безрадність."

ЯКУ РОЛЮ ВИЗНАЧИЛА АНГЛІЯ ПОЛЬЩІ Й СССР?

Інший лист, б. польського амбасадора в Льондоні гр. Е. Рачинського, з 29. березня 1939 р. (отже після дефінітивного упадку Чехословаччини) до міністра закордонних справ у Варшаві, подає цікаву характеристику англійського становища до польських і східних справ. Амб. Рачинський стверджує, що упадок Чехословаччини викликав велике потрясення в англійській опінії й спричинив еволюцію поглядів в становищі уряду.

„Більше значіння — читаємо в листі — мали чеські випадки через вплив на тутешній »угодовий« табор. — Його прихильники оминали з правила щирішого виявлення своїх передбачень і надій. Обмежувалися на загал до ствердження, що В. Британія повинна обмежитися до оборони заходу Европи, й очевидно британської імперії й імперіяльної комунікації. Натомість середуща й східня Европа служилаби як терен німецької експанзії, з якого Англія моглаби вицофатися без великої втрати для себе. Аргументів недосказаних голосно з тієї сторони, але чи не найважніших можнаби шукати у вижиданні, що Німеччина стрінеться з багатьома трудноцами в упорядковуванні уступленого їм терену впливів і що завдяки цим труднощам і антагонізмові з Росією втратить на силі й динамізмі. Передбачувано, що дійде до російсько-німецької війни, яка ослабить обі воюючі сторони не без посередньої корисни для західних великодержав... Одначе безкровні добичі Німеччини викликали поважні побоювання, щоб Німеччина, як досі, замісць втрати сил вислідок своєї східньої акції не осягнула додаткового їх змицнення."

Щож до Польщі то, як виходить з листа, в Англії найбільше побоювалися того, щоб Польща в останній хвилині не заломилася й не скінчила компромісом з Німеччиною. В цій справі амб. Рачинський відбув цікаву розмову з американським амбасадором в Льондоні Кенеді, а саме:

„Амбасадор Кенеді дав вислів свойому переконанню, що якщо Польща здобудеться на збройний опір Німеччині, зокрема також на відтинку Данціга — то потягне Англію за собою. Не буде це, як з натиском підкреслив п. Кенеді, наслідком більшої ніж досі сердечности Англії для нас, не буде теж рішенням піднятим з охотою й вдоволенням, але буде вислідом політичної конечности. Якби одначе Польща захиталася, то Британія, а радше угодові елементи, скористалб з цього, щоб не ангажуватися в нашій смузі. В тутешньому уряді — підкреслив Кенеді — є дальше сумнів чи Польща дійсно невідклично рішена на опір на данціґському відтинку. При сьогоднішніх, блискавично змінних обставинах того роду запевнення мусяться з конечности частіше повторювати."

—o—

Розвідчі лети над Францією

— Берлін. Нач. команда німецької армії повідомляє: На західньому фронті ніяких важніших подій. 6. квітня німецьке летунство продовжувало розвідчі лети над північною й середущою Францією. При цій нагоді 4 французькі літаки типу »Куртіс« заатакували одного німецького розвідчого літака »Дорніє«. Німецький літак боронився так довго, що ворожі літаки з браку палива мусіли завернути. Німецький літак вернувся цілий на свій майдан. 6. квітня по полудні численні ворожі літаки перелетіли на північний захід від Тревіру до Німеччини, над люксембурською територією.

Господарський кутик.

Яким насінням та як сіяти в полі?

II.*)

4. Чисте від бурянів та сміття насіння (чищення насіння). На селянських полях завсігди знайдемо багато бурянів. Мало садять картоплі (бараболі), буряків, мало сапають свої поля, тому й бурянів намножилось. Насіння з тих бурянів стільки насіялось у верхні шари ґрунту, що якщо тепер сапати б поля декілько років підряд, так і не очистив би їх. А як ще й з насінням висівати бурян, то він і зовсім забе наші рослини. Доморосле насіння нашого селянина — самі знаєте яке, і кукіль і мишій і вівсюг і волошка і суріпка; чого, чого тільки часом не буває в тому насінні наших селян! А що вже пшениця помішана з житом, овес з ячменем, так про це ніхто й думати не хоче. А воно все те шкодить господареві. Буряни тягнуть з землі багато того соку, що мав хліб потягнути, заїдають наш хліб так, як ото »куска« — чоловіка чи худобу та ще після того й глушать хліб; а пшеницю з житом, чи овес з ячменем вже ніколи не продаси по тій ціні, що чисте; завжди купці бракують таке зерно.

Щоб запобігти цьому, винайшли люди машину для нищення та сортування зерна — »тріер« (найліпший — німецької фабрики Гейда). Ця машина й буряни всі відбере і відділить овес від ячменю, бите зерно від цілого і роскладе зерно по сортах. Тільки що дорога вона, бо коштує до 100 дол. — Один господар не всилі її купити, та й роботи їй у малому господарстві буде мало. А от як би гуртом, на спілку, чи кооператива для випозичальні машин придбала, то воно й не тяжко, а користи з цієї машини дуже багато, в один рік оплатить себе. Де сіють багато гороху, чи жита, в суміщі з озимою викою, чи вівса або ячменю з ярою викою, чи поля засмічені горобейником (мишиний горох, дика вика), там слід купити сортівку — змійку. Ця машина геть вибирає кругле зерно з зерна продовгуватого, половинки та бите зерно з зерна цілого. Коштує вона не дорого — біля 15 долярів, а користи з неї дуже багато, бо насіння вики, особливо озимої, дуже дороге і, відібравши його, можна мати добрі гроші. Де багато сіють на насіння конюшини, або садять багато бурякових висадків, чи городини — там мусять бути й фахові бурякові, конюшинні та інші сортівки. То машини дорогі, і їх треба купувати лише гуртом.

В багатьох країнах уряд, самоуправа, кооперативи, а часом то й приватні особи позаводили так звані »зерночистні пункти«, де є згадані машини і кожний селянин може користуватить ними за малу платню (20—50 сотиків за 100 кґ. привезеного для сортування зерна). Часом влаштовують і мандрівні зерночистні трени (обози), що їздять (з усіми машинами) від села до села. А для того зерна, що їде до продажі за кордон і на млин, ставлять такі ж зерночистні машини по шпихлірах, маґазинах і там чистять все зерно, яке тільки через елеватор проходить. За таке сортоване й чищене зерно беруть значно вищу ціну, бо такого зерна завжди питають. Це дуже важна справа, на неї звернули увагу всі народи; пора вже й нашому хліборобові за неї взятись і завести й собі машини для сортування та чищення насіння. На тому кожний хлібороб виграв би десятки й сотні долярів.

5. Насіння, вільне від зародків хороб та шкідливих комах (протроювання насіння). Сніть, сажка, іржа, ріжки та інші хороби рослин передаються найчастіше через насіння. Бо як молотять врожай, то зародки тих дрібних, невидних на око рослинок, які викликають хороби рослин, вилітають з побитого хоробою врожаю, як пил, і осідають на вимолочене зерно. Щоб винищити ці шкідливі зародки, мочуть насіння перед посівом в розчині зі синього камінця, або купу зерна кроплять розчином формаліни. Є тепер багато й інших хемічних середників (препаратів). Синього камінцю беруть 3 фунти на відро гарячої води, а як розпуститься (в деревляній посуді), то виливають цей розчин в посудину з 10-ма ведрами холодної води. Такої кількости розчину вистарчить на 8—10 сот. м. (50 пудів) зерна. Як треба менше, то можна брати 1½ фунти синього камінця на 5 відер води на 4—5 сот. м. насіння. В цю рідину спускають насіння в решеті, чи плетеному з лози кошику, чи в мішку і тримають в ній не більше як 5 хвилин. Після того прополікують зерно в чистій воді і просушують. Формалін звичайно продається в аптиці в 40% розчині. 1 фунт його звичайно розводять в 10 відрах холодної води на 5—8 сот. мет. (або на 30—50 пуд. насіння). Опісля просушують зерно на рядках чи під дахом (на горищі).

Для прополікування рідиною, чи як кажуть »протроювання«, »байцування«, насіння, є й машина (найкраща фабрики Гейда). Купити її краще на спілку чи в кооперативі і поставити на зерночистильню, щоб протроювання йшло під доглядом досвідченого керманича машиновипозичальні. Тепер »байцують« насіння вже й сухими препаратами — порохами. І для того також винайшли фахові машини — »бубни«. Але »сухе« байцування гірше від »мокрого«. —

Зародки комах найчастіше водяться в зерні гороху. Щоб відібрати зерна, в яких сидить жучок, сортують зерно в чистій воді, або в ропі з салітри (1—2 ф. на відро). Щоб убити жучків, виливають на насіння парами сірчаного вуглеводу. Але найліпше — купувати насіння без жучка, а якщо вже він розплодився, перестати на кілька років сіяти горофх, замінити його фасолею.

6. Защіплювання насінню корисних бактерій. Всі рослини, що подібні до гороху, фасолі, вики, конюшини, що звуть їх метеликоцвітними, ростуть добре лише тоді, коли ґрунт має в собі зародки корисних для цих рослин дуже дрібних істот — »бактерій«. Щоб защепити насінню бактерії, є чимало способів. Робиться це вте перед самим посівом — краще навіть на полі перед висівом. Тут тільки зазначимо, що коли насіння протроюється синім камянцем, чи формаліною, то бактерії защіплюють не насінню, а ґрунтові, себто перед посівом розкидають по полю зародки бактерій, бо синій камінь повбиває бактерії на нісінні. Справа це дуже важна, і хто сіє любін, сераделю, вику, конюшину, мусить не забувати про защіплювання бактерії. Розводку бактерій можна купити так, як дріжджі, а на другий рік можна вже її робити самим.

Посіви.

1. широкопорядковий (одностріčковий); 2) двострічковий; 3) тристрічковий. Як густо сіяти й як глибоко, тут трудно порадити щось певне, — це залеить від вогкости ґрунту, підсоння, угноєння, сорту рослини, часу посіву, доброти насіння **і т. т.**

Час посіву.

Сказати певно, коли саме яку рослину треба сіяти — не можливо, бо кожного року весна в різну пору починається й не однаково швидко входить в свої права. — Але є певна черга, яку саме рослину в слід за якою сіяти. Весняна доба посівів розбивається на 4 черги, кожна по 3 тижні; опісля доба посівів розбивається на 3 черги по 1—2 тижні. Ці доби й черги такі:

Весняні посіви.

1-черга (приблизно від 20. III. до 10. IV) овес-мішанка на сіно, мішанка на зерно, овес, ячмінь, яра пшениця, конюшина по озимині й ярині, вика, горох, мак, морква.

2-черга (приблизно від 10. IV. до 1. V.): буряки цукрові й пашні, картопля, кінський біб, сочовиця, рапс, рижій, коноплі, сераделя, люцерна, еспарцет.

3-тя черга (приблизно з 1. V. до 20. V.): просо, гречка, кукурудза, соняшники, баштан, фасоля, любін, картопля (продовження), буряки (продовження).

4-а черга (приблизно з 20. V. до 10. VI): здебільшого — пересіви, просо, гречка, сераделя, любін, сорго на пашу.

Віктор Доманицький.

*) Гл. »К. Вісти« ч. 27.

Село Пакошівка відроджується

Ніхто й не подумав би, що малому селі Пакошівці, сяніцького повіту, добігає вже близько шеста сотка літ. На свому довгому віку не одну долю-недолю воно пережило — й в останніх місяцях швидко отрясається з залишків 20-літнього польського господарювання. З початком грудня м. р. відновлено тут знову кооперативу, що за польських часів з приводу непригожих умовин мусіла зліквідуватись. Теперішня кооператива під новою назвою »Єдність« начислює вже 48 членів, що є великим числом, якщо зважити, що село само собою невеличке і в ньому половина польського населення. Дня 31. грудня ц. р. засновано теж і чит. »Просвіти«. При читальні істнує »Гурток молоді«, що веде дуже оживлену діяльність. Три рази тижнево відбуваються сходини »Самоосвітнього Гуртка«; на яких члени вивчають історію та ґеографію України, зазнайомлюються з українським письменством та вчаться початків німецької мови. Що другий день, а то й щоденно сходяться члени »Аматорського гуртка« на проби і відчити. Память 22. Січня вшанували члени читальні рефератом про ці дві великі історичні дати. Дня 25. лютого ц. р. відбулась вистава історичної драми »Лицарі Ночі«. Вже минає близько 35 літ, як пакошівчани давали українську виставу. На цю виставу прибули теж гості з сусідніх сіл, зокрема численно хористи з Ялина, що своїм гарним співом розвеселяли на перервах публику. Вистава пройшла з великим моральним і матеріяльним успіхом. Гра аматорів стояла справді на високому рівні.

Память нашого ґенія Тараса Шевченка вшанувала читальня 17. березня ц. р. концертом. Це вперше Пакошівка згадала великого Кобзаря та злучилась у відсвяткуванні роковин великого ґенія з цілою нацією. Закінчено концерт національним гимном. Прогомоніли останні слова гимну та не прогомоніла в серцях пакошівчан свідомість про те, хто вони такі, якого роду.

А. К.

——o——

Томашів к. Лодзі вшановує роковини Т. Шевченка

Дня 31. березня 1940 р. у місцевій церкві православній відбулася панахида по ґенієві Т. Шевченкові. Мала церковця була переповнена місцевими та замісцевими українцями. Хор під орудою дир. Осадченка співав бездоганно, за що йому належиться щира подяка від місцевого Українського Комітету. З нагоди роковин смерти Великого нашого Поета, відбулося святочне засідання Комітету, на якому п. Гулик Павло зясував тяжке наше положення на чужині, порівнюючи його зі засланням Поета. Рівночасно ухвалено докласти всяких старань щоб відібрати дім, який колись був власністю місцевої православної парохії, а польська влада по розібранні церкви, віддала його до ужитку польської школи.

Учасник.

НОВИНКИ

Квітень:
11. Четвер — Марка, Кирила.
12. Пятниця — Івана Лїств.
13. Субота — Іпатія еп.
14. Неділя — Квіт. 5 п. Марії.

— ЛИСТИ, що призначені для редакції »Краківських Вістей« просимо шановних дописувачів та інтересентів читко зазначувати це на коверті. Зновуж листування призначене для адміністрації чи взагалі для Видавництва слід спрямовувати до адміністрації, зазначуючи це на коверті дopискою „Адміністрація". РЕДАКЦІЯ.

— ПРИ Т-ВІ »ПРОСВІТА« В КРАКОВІ ОРГАНІЗУЄТЬСЯ МІШАНИЙ ХОР І АМАТОРСЬКИЙ ГУРТОК. ТИХ, ЩО БАЖАЛИ Б БРАТИ УЧАСТЬ ПРОСЯТЬ НА СХОДИНИ, В НЕДІЛЮ, 14. КВІТНЯ О ГОД. 18-Й В ДОМІВЦІ Т-ВА, ГОЛ. РИНОК Ч. 12/II.

— ВСІХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ, що звертаються з різними запитами й проханнями до Українського Комітету допомоги збігцям в Кракові, повідомляється, що Комітет відповідатиме тільки цим особам, що долучать марку на відповідь.

— 25 ЖЕРТВ БІЛОЇ СМЕРТИ У ВАРШАВІ. Цьогорічна люта зима потягнула за собою багато жертв в людях. Після даних рятункового поготівля за 3 місяці останньої зими замерзло у Варшаві на смерть 25 осіб. Крім цього рятункове поготівля дало першу поміч 545 особам що підчас ожиледи поламали собі руки або ноги.

— 7.000 ЗГОЛОШЕНЬ НА ПОВОРОТ ЗІ СОВІТІВ. Комітет суспільної самопомочі у Варшаві приймає від 30. березня реклямаційні зголошення осіб що хочуть спровадити свої родини й кревних з підсовітської території до Ген. Ґубернаторства. За перших 4 дні вписали на реклямаційну листу 7 000 зголошень.

— ЛИТОВЦІ КОНФІСКУЮТЬ МАЄТКИ ПОЛЬСЬКОЇ ШЛЯХТИ. Литовський уряд рішив сконфіскувати польську велику земельну власність в прилученій до материка виленській окрузі. М. ін. підпадуть конфіскаті на власність литовського народу маєтки маршала Пілсудського і т. зв. »освободзіцеля« Вильна польського ґенерала Желіговського.

— АМНЕСТІЯ В ІТАЛІЇ. На основі амнестії, яку оголошено після уродин третьої дитини княжни Піємонту Марії Джозе — вийшло з італійських вязниць на волю 9564 особи.

— ФІНЛЯНДСЬКІ ЗБІГЦІ З ПІД СОВІТІВ ЗАЙМУТЬСЯ ХЛІБОРОБСТВОМ. Фінляндський премієр Риті доручив б. фінляндському премієрові проф. Т. М.Ківімекі виготовити новий земельний закон на основі якого буде можна дати землю цим збігцям, що покинули підсовітську територію. Незадовго новий аґрарний закон має бути затверджений парляментом.

КОНФЕРЕНЦІЯ ШУЛЕНБУРҐА З МОЛОТОВОМ.

= Москва. Німецький посол у Москві ґр. фон Шуленбурґ відбув у вівторок в полудне довшу розмову з совітським премієром і наркомом закордонних справ Молотовом.

ВІДОЗВА ДО ДАНСЬКОГО НАРОДУ.

= Копенгаґа. Король Данії — Християн й уряд видали у второк 9. ц. м. пополудні відозву до данського народу такого змісту:

Німецькі війська тої ночі перейшли данський кордон. Вони займуть різні місцевости Данії. Уряд Данії закладаючи протест, рішив берегти безпеки краю, а з огляду на окупацію подає до відома ось що: Німецькі війська у Данії порозумілися вже з командою данської армії. Нарід обовязаний не ставити ніякого спротиву німецьким військам. Данський уряд хоче забезпечити край та нарід перед нещасливими наслідками війни.

Вкінці король закликає все населення зберегти достойне, спокійне становище, бо всі непродумані протидіяння можуть мати шкідливі наслідки.

СВЯТОЧНІ ПОБАЖАННЯ для Своїх Рідних, Приятелів, Знайомих до Великодного числа »Краківських Вістей« приймає Адміністрація і всі наші заступники та книгарні в краю. Ціна побажання до 10 слів 3.— зл., дальше слово 50 ґр. Належитість посилати переказом, а на противній стороні виписати текст побажання. Адміністрація »Краківський Вістей«.

Як Англія спровокувала події на півночі?

= Штокгольм. Шведське кореспонденційне бюро повідомляє, що 5. квітня ц. р. англійський міністер закордонних справ Галіфакс приняв у Льондоні послів Швеції й Норвеґії та вручив їм ноти до шведського й норвежського урядів. Те саме зробив того самого дня французький уряд.

Ноти вияснюють становище Англії й Франції до питання невтральности скандинавських держав.

= Першою урядовою відповіддю на ноти західних великодержав є мова, яку виголосив мин. суботи в норвежському парляменті міністер закордонних справ Кот заявив виразно, що не може уявити собі війни, до якої могла би приступити Норвеґія, з виїмком такого випадку, коли була б змушена боронити своєї самостійности й свободи. Норвеґія може оминути війну тільки тоді, коли держатиметься строгої невтральности у всіх напрямках. Норвеґія буде боронити своїх територіяльних вод проти кожного, хто намагався б віхати на них проти права. Якщоб західні великодержави зажадали від нас перервати торговельні звязки — то це буде актом виміреним не тільки проти одної воюючої сторони, але також яскраво суперечним з нашою невтральністю, яку ми зобовязалися перестерігати й тоді цілий наш край приступить до війни.

В суботу, 6. IV., перед полуднем зібралася на нараду комісія закордонних справ при шведському уряді, щоби нарадитися над нотою Англії й Франції.

= Осльо. В понеділок, 8. ц. м., оголошено в Осльо, що Англія рішилася заложити міни у трьох місцях на територіяльних водах Норвеґії, щоб унеможливити транспорт до Німеччини. Одночасно подано до відома, що британські воєнні кораблі виконуватимуть на згаданих водах стежну службу, щоб остерігати норвежські кораблі перед міновими полями. Мінові поля розміщені: 1) на півночі — при вїзді до Вестфйорду коло міста Боде, щоб замкнути доступ до норвежської пристані Нарвік; 2) друга смуга коло міста Христіянзунд; третя або полуднева при вїзді до Нордфйорду, саме на західньому розі скандинавського півострова.

Це нове брутальне нарушення міжнародного права викликало вкінці обурення в публичній опінії Скандинавії і в усіх невтральних державах. Негайно по оголошенні тексту ноти англійського і французького уряду відбулося в понеділок 8. ц. м. рано засідання норвежського уряду і комісії закордонних справ норвежського парляменту (стортинґу), на якому устійнено текст ноти норвежського уряду з рішучим протестом такого змісту:

Норвежський уряд спільно з комісією для закордонних справ парляменту складає рішучий і святочний протест проти явного потоптання міжнародного права і брутального нарушення суверенности і невтральности Норвеґії, яка зберігала в цій війні строгу невтральність. Коли ж нині британський і французький уряди роблять заходи, щоб не допустити до вивозу товарів до Німеччини, норвежський уряд мусить пригадати, що Англія підписала 11. березня ц. р. договір з Норвеґією, в якому згодилася, що норвежські товари, а між ними і товари воєнної контрабанди, можна вивозити до Німеччини. Тому тим більшою несподіванкою для Норвеґії, що Англія і Франція рішились силою спинити цей довіз. З цієї причини норвежський уряд не може в ніякий спосіб признати заложення мін на норвежських територіяльних водах. Одночасно норвежський уряд домагається, щоб Англія і Франція усунули негайно ції міни і забрали свої воєнні кораблі. Вкінці норвежський уряд застерігає собі всі можливі і необхідні засоби протиділяння, що випливають з нарушення невтральности.

Відозва Німеччини до норвежського уряду

= Осльо. Німецький посол д-р Брауер приняв у второк 9. ц. м. перед полуднем представників норвежської преси і зясував їм новий заклик Німеччини до норвежського уряду. Цей заклик стверджує, що Німеччина не задумує ні тепер, ні в майбутньому своїми теперішніми потягненнями нарушувати територіяльну чи політичну суверенність королівства Норвеґії. Данський уряд приняв німецькі домагання і віддав свою невтральність під опіку Німеччини.

—o—

Нова атака на Скапа Фляв

= Берлін, 10. квітня. Начальна команда німецької армії повідомляє: В понеділок 8. ц. м. вечором німецькі бомбовики типу »Гайнкель« виконали нову атаку на Скапа Фляв з великим успіхом. Два великі воєнні кораблі, в тому один боєвий корабель, сильно ушкодили бомби, три інші великі кораблі теж поважно ушкоджені. Крім того німецькі літаки виконували за дня розвідчі лети над Північним Морем аж до 65° ґеографічної ширини та над північною і полудневою Францією. При цій нагоді німецькі літаки зістрілили один англійський розвідчий літак та один англійський гидроплян типу »Зандерлянд«. Два німецькі літаки не вернулися.

З Ґенерал-Губернаторства

— ПРЕЗИДЕНТ ЕМІСІЙНОГО БАНКУ проф. д-р Млинарський звернувся з покликом до населення Ґенерал-Губернаторства, щоб воно в означених речинцях виміню вало в банках теперішні польські грошеві банкноти. У звязку з заміною банкнотів не буде ніяких труднощів і ніхто нічого не втратит. Метою тієї заміни є те, що Банк хоче знати кільки грошей є в обігу, а це необхідне для опрацювання кредитивної програми. Річ у тому, що будуть покликані до життя каси ощадности, банки торговельні та інші. З того висновок, що громадянство мусить співпрацювати з Емісійним Банком і йому довіряти.

— НОВІ БАНКНОТИ ПОЛЬСЬКОГО ЕМІСІЙНОГО БАНКУ — 500 І 100 ЗОЛОТОВІ ЗДЕПОНОВАНІ БАНКНОТИ ВИМІНЮВАТИМУТЬ НА НОВІ ВІД 10 ДО 20 КВІТНЯ. Щоби впровадити на терені Ген. Губернаторства одностайні платничі засоби Ґенеральний Губернатор видав розпорядок, на основі якого Емісійний Банк в Польщі розпічне з днем 8 квітня свою працю. Німецькі кредитові каси (Райхскредіткассен) будуть розвязані. Польський Емісійний Банк видаватиме нові золотові банкноти на 500, 100, 50, 20, 10, 5, 2 і 1 зол., що будуть від 8. квітня п. р. правним платничим засобом у Ген. Губернаторстві. Давні банкноти можна вимінювати на нові в касах Емісійного Банку в Польщі до 31. травня 1940 р. Німецькі банкноти й німецький білон перестануть бути правним платничим засобом.

500 і 100 золотові банкноти, зложені до депозиту в січні п. р. будуть виплачені вже між 10 і 20-тим квітня за показанням депозитового квіту. За банкноти зложені до депозиту буде виплачена повна рівновартість в нових.

Розпорядок Ґенерального Ґубернатора постановляє дальше, що давні ноти Польського Банку будуть вимінювані на нові по курсі 1 зол. = 1 зол. Виміна остемпльованих банкнотів Польського Банку на 100 зол. та банкнотів Польського Банку на 50, 20, і 10 зол. відбуватиметься від 22. квітня до 7. травня 1940 р. Виміна банкнотів 5 зол. і 2 зол. від 8. травня до 20 травня. Вимінювати можна буде в усіх відділах Емісійного Банку в Польщі, що перебере на себе всі філії кредитових кас (Райхскредіткассен).

Анґлія поширює бльокаду на Адрійське Море

= Дипльоматичний кореспондент щоденника »Дейлі Експрес« повідомляє, що англійська адміралція вислала частину анґлійської фльоти на Адрійське й Егейське Море, щоб поширити бльокаду. — В звязку з цим треба счислитися з якнайрішучішим протиділанням Італії, для якої Адрійське Море є неподільною полосою її впливів.

Важна розмова Мусолінія з марш. Бадоліо

= Рим. Мин. пятниці Мусоліні приняв в свойому кабінеті шефа ген. штабу італійської армії марш. Бадоліо та відбув з ним одногодинну нараду над найбільш пекучими питаннями італійських приготувань у воєнній ділянці.

ОГОЛОШЕННЯ

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво“, Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39. З друкарні „Нова Друкарня Денникова“ під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II, Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa“, Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.